

UOK:63.633.6.491

KARTOSHKANIŃ SANTE SORTINIŃ NAL ÓNIMDARLIǒINA ORGANOMINERAL TÓGINLERDIŃ TÁSIRI

Qozibayeva Nafosat Shavkatovna., Ismaylov Dauletbay Uzakbayevich q.x.f.d. (PhD).,
Axmedov Otabek Gulmirzo o‘g‘li
Qaraqalpaqstan awıl xojalıǒı hám agrotexnologiyalar instituti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17537402>

Annotaciya. Usı maqalada kartoshkaniŃ sante sortiniŃ ónimdarlıǒına organominerallıq tóginlerdiŃ tásiri boyınsha tájiriye nátiyjeleri keltirilgen. Tájiriye dawamında organomineral sıpatında gloukofos hám yarım shirigen qiydan paydalanıldı. Tájiriye 6 variantta ótkerildi. Qadaǒalaw variantında tolıq ónip shıǒıwı 8 kúnnen keyin baslandı. 6 variantta bolsa 5 kúnde tolıq ónip shıqtı.

Tayanish sózler: gloukofos, yarım shirigen qıy, tolıq ónip shıǒıwı, ónip shıǒıwdıŃ baslanıwı.

Abstract. This article presents the results of experiments on the influence of organomineral fertilizers on the yield of the healthy potato variety. During the experiment, gloukofos and semi-rotted manure were used as organominerals. The experiment was conducted in 6 variants. In the control variant, full germination began after 8 days. In the 6th variant, full germination occurred in 5 days.

Keywords: glucophos, semi-rotted manure, full germination, beginning of germination

Kirisiw. Dúnya boyınsha qorshaǒan ortalıq mashqalası kúnnen-kúnge aktuallasıp barmaqta, al insan salamatlıǒı máselesi bolsa aldınǒı plandıǒa ótip baslamaqta, bul processte organikalıq diyhanshılıq tek ǒana jańa trend bolıp qalmastan, bálkim diyxanshılıqtıŃ ajıralmas keleshegi sıpatında qabıl etilip kelinmekte. Aqırǒı jıllarda ilim hám bilimniŃ rawajlanıp barıwı menen awıl xojalıǒınıŃ ajıralmas bólegi sıpatında qorshaǒan ortalıqtı qorǒaw, biosferanı saqlaw siyaqlı ekologiyalıq mashqalalalar tiykarǒı másedlelerdin birine aylanıp barmaqta.

Kartoshkashılıq - awıl xojalıǒınıŃ eŃ áhmiyetli tarawlarınıŃ biri bolıp esaplanadı. KartoshkaniŃ joqarı ónimdarlıǒı, azıqlıq bahalılıǒı, ósiw ortalıǒına beyimlesiwsheńligi onıŃ dúnya boylap tarqalıwına óz úlesin qosqan, sonlıqtan biyday, salı hám mákke qatarı keŃ tarqalǒan ósimlik túrlerine kiriwine sebepshi bolǒan.

Respublikamızda keyingi jıllarda organikalıq taza ónim shıǒarıw, kartoshkashılıqtı rawajlandırıw, awıl xojalıǒı ónimlerin jetistiriwde mineral tóginlerden paydalanıwdı kemeytiw hámde organikalıq tóginlerge kóbirek itibar beriw boyınsha bir qatar ilmiy izertlew jumısları alıp barılmaqta.

Ádebiyatlar analizi. Tabiyattı qorǒaw-awıl xojalıq qa`nigeleriniŃ eŃ a`hmiyetli wazıypalarinan biri. Topıraq izertlewshi, agroximik ha`m diyxan o`z

iskerligi menen tabiyatta eń birinshi ta`rtip ornatuwshı ha`m onı saqlawshı bolıp esaplanadı (Sattorov J.S. 2006).

Suwǵarılatusın diyxanslıq sharayatında to`ginler qollanıw o`z aldına wrin iyellaydı, suwǵarıw isleri notuwrı alıp borilganda topıraqlarnı shwrlanishi mu`mkin. Suwǵarılatusın diyxanslıq sharayatında sekin ta`sir etuvchi to`ginlerdi qollanıw ha`mde nitrifikatsiya ingibitorlarini qollanıw a`hmiyetli a`hmiyetke iye. Azotli to`ginlerdi bolıp-bolıp salıw maqsetga muwapıqdir. Mineral to`ginler quramındaǵı nitratlar, fosfatlar, sulfatlar menen birge topıraqqa mushyak tu`sedı. Qos superfosfat penen 300 mg/kg, ammiakli selitra menen 60 mg/kg ǵa shekem mushyak topıraqqa tu`sedı (Nazarov R.S. 2009).

Materiallar hám usıllar Ilmiy izertlew jumıslarında dala tájriybeleri, ósimliklerde alıp barılatusın fenologiyalıq baqlaw, biometriyalıq ólshewler usılları qollanıldı, sonday aq izertlewlerde “Sabzavotchilik, polizchilik va kartoshkachilikda tajribalar o`tkazish metodikasi”, “Методика опытного дела в овощеводстве и бахчеводстве”, “Методы агрохимических анализов почв Средней Азии” metodikalıq qollanbalarında keltirilgen usıllardan paydalanıldı. Alınǵan nátiyjelerdiń matematikalıq-statistikalıq analizi Microsoft Excel dástúrinde dispersion usulda amelge asırıldı (B.A.Dospexov).

Nátiyje. Atız tájiriybesi Qaraqalpaqstan Respublikası Ámiwdárya rayonı, “Durman” APJ da jaylasqan shańaraq tamarqa jerleriniń suwǵarılatusın allyuviallıq- otlaqlı topıraqları ótkerildi, kartoshkanıń jergilikli sortları hám yarım shirigen qaramal dárisinen paydalanıldı.

Tájriybe dawamında tájriybe atızı teńdey 24 delyankaǵa ajratılıp hár bir delyanka 22 metr kvadrattı quradı, delyankalar arasındaǵı aralıq 1 metrden ibarat bolıp, barlıq agrotexnikalıq ilájlar bir waqıtta hám birdey sumarlıq hám sıpatlıq birliklerde ámelge asırıldı.

2024 jıldıń aprel ayına egislik maydanımız tayar bolıp, delyankalardaǵı topıraqtıń temperaturası 15 gradustı kórsetti, hámde 7-aprel kúni kartoshka tamır túynekten topıraqqa tayar qarıqqa egildi. Nállerdiń ónip shıǵıwı tómendegi sánelerde baqlandı

Nállerdiń kógerip shıǵıwı 3, 4, 6 variantlarda eń birinshi bolıp baqlandı, bunda náller 3 kún ishinde topıraq betinen kórine basladı, 5-variantta náller 4 künde kórine basladı, 1 hám 2 variantlarda bolsa náller 5-künde jer betine jarıp shıqtı. Kartoshka qatarındaǵı nállerdiń tolıq kógerip shıǵıwı 6 variantımızda 5 kúndi quraǵan bolsa, 3, 4 variantlarda 6 künde, 5 variantta 1 háptede, al 1 hám 2-variantta 8 kún degende qatardaǵı ósimlikler tolıq ónip shıqtı.

Juwmaq. joqaridaǵılardı esapqa alǵan halda sonı aytıp ótiw lazım, búgingi kúnde diyxansılıqtı rawajlandırıw ushın barlıq shıǵınlar názerden shette qalmasıǵı kerek. Barlıq variantlardan alınǵan nátiyjelerdi qayta islew juwmaǵı boyınsha №6 gektarına dáris 40 t/ga, glaukofos 2 t/ga variantta óniwsheńlik joqarı boldı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Sattorov J.S. Murakkab rel’ef sharoitidagi tupraqlarni agrokimyoviy xaritalash uslubiyati va o‘g‘itlardan samarali foydalanish // Toshkent, Fan, 2006. B. 213.
2. Nazarov R.S. O‘zbekistonda g‘o‘za agrotexnikasi, agroiqlimiy sharoitlar va resurslar. – Toshkent, 2009. -160 b
3. Ğayrat Xonnazarov “Markaziy Osiyo davlatlarida organikaliq qishloq xo‘jaligining rivojlanishi” 22.04.2022 https://uza.uz/oz/posts/markaziy-osiyo-davlatlarida-organikaliq-qishloq-xojaligining-rivojlanishi_366703
4. Xójamshukurov Nortóji, Abdutolibov Muhriddin “Organikaliq dehqonchilikni dunyo mamlakatlari va respublikamizda rivojlantirish istiqbollari” 2023 // <https://cyberleninka.ru/article/n/organikaliq-dehqonchilikni-dunyo-mamlakatlari-va-respublikamizda-rivojlantirish-istiqbollari/viewer>